

BESEDE IZ REZIJE

V Reziji imamo lep kulturni dom, ki je bil leta 1980 zgrajen kot »darilo« takratne Jugoslavije – pomagala je tudi Slovenija – po hudem potresu leta 1976. Ker sta bila glavna pobudnika za gradnjo doma folklorna skupina »Val Resia« in njen predsednik Luigi Paletti, ima od samega začetka delovanja kulturnega doma folklorna skupina v njem svoj sedež, občinska uprava, ki je lastnica stavbe, pa je folklorni skupini redno obnavljala pogodbo za upravljanje kulturnega doma. Na podlagi posebnega pravilnika je bilo v kulturnem domu mogoče organizirati različne kulturne dejavnosti društev, šole, občine in drugih ustanov. Ko je konec junija 2012 večletna pogodba prenehala veljati, je folklorna skupina občinski upravi oddala novo ponudbo za podaljšanje pogodbe za upravljanje kulturnega doma. V letošnjem letu pa se je prvič zgodilo, da se je za upravljanje kulturnega doma zanimalo tudi pred leti ustanovljeno društvo, ki se javno zavzema proti vključitvi Rezije v seznam občin, v katerih velja zaščitni zakon za slovensko manjšino – z znanim argumentom, da je rezijanski jezik poseben jezik, ki nima nič skupnega s slovenskim jezikom. Občina z dejstvom, da lahko za upravljanje doma zaprosijo tudi druga društva, ni informirala javnosti. Tega nobeno drugo društvo tudi ne bi storilo, ker vsa vedo, da kulturni dom upravlja folklorna skupina in da je nastal prav po njeni zaslugi, tako rekoč njej v zahvalo. Občina od 30. junija 2012 prepoveduje kulturne prireditve folklorne skupine in drugih društev v kulturnem domu. Do danes se še ni odločila, ali bo pogodbo s folklorno skupino obnovila ali ne – in to kljub protestom domačinov, predstavnikov slovenskih organizacij v Italiji in drugod, slovenskega konzulata v Trstu idr. Trenutna situacija v Reziji nas je res presenetila.

Za »besede iz Rezije« pa se še naprej trudi kulturno društvo »Muzej rezijanski ljudi« (Associazione culturale »Museo della Gente della Val Resia«), ki je v letu 2011, tokrat za otroke, izdalo novo knjigo v seriji *Biside ta – na traku*.

Kulturno društvo »Muzej rezijanski ljudi« je bilo v Reziji ustanovljeno leta 1995 z namenom, da pomaga ohranjati kulturno dediščino doline Rezije. To je bilo v popotresnem času, ko je bilo prav zaradi tega nesrečnega dogodka uničenih veliko starih predmetov. Leta 1998 so domačini s pomočjo mladih Slovencev s tržaškega in goriškega območja odprli vrata prve muzejske zbirke v Reziji. Zbirka se nahaja v popotresni montažni hiši, predmeti pa so razstavljeni tako, da predstavljajo domače življenje pred potresom in po njem. Večjezična besedila ob predmetih pripomorejo k boljšemu razumevanju razstave. Društvo ima tudi depo, kjer shranjuje podarjene predmete domačinov. Leta 2006 so bili vsi predmeti strokovno fotografirani, tako da društvo hrani profesionalno izdelane fotografije predmetov. S pridobljenim fotografskim gradivom pa se je rodila tudi želja po izdaji knjige. Tako je leta 2009 društvo izdalo knjigo *Biside ta-na traku / Le parole su nastro / Besede na traku*, ki je neke vrste katalog etnografske zbirke, za katero skrbi omenjeno društvo. Dodatna vsebina knjige so objavljeni intervjuji, posneti predvsem v devetdesetih letih prejšnjega stoletja s starejšimi domačini – zato tudi naslov *Besede na traku*. Knjiga s šestimi poglavji prinaša tudi šestnajst intervjujev.

Po izdaji prve knjige *Biside na traku* je kulturno društvo »Muzej rezijanskih ljudi« izdalo še otroško knjigo *Biside ta – na traku za otroke / Parole su nastro per bambini – Dila tu-w Reziji*. Knjiga predstavlja 31 nekdanjih obrti in dejavnosti, ki se deloma še danes opravljajo. Vsaka dejavnost je predstavljena na dveh straneh. V otroški knjigi prevladujejo risbe, ki predstavljajo obrti ter zanje potrebna orodja. S knjigo želi društvo prispevati k boljšemu poznavanju starih obrti in predmetov med otroki ter ohraniti (ali pa vzpostaviti) odnos do domače kulturne dediščine: s predmeti, z dejavnostmi in predvsem z jezikom – rezijanskim narečjem.

Literatura

NEGRO, Luigia in Sandro Quaglia: *Biside ta-na traku: Biside anu imprēsti od naših tih starih – Le parole su nastro: Testimonianze orali e materiali della vita di un tempo in Val Resia – Besede na traku: Besede in predmeti naših starih*. Rezija: Associazione culturale »Museo della Gente della Val Resia« – Kulturno društvo »Muzej rezijanski ljudi«, Unione dei circoli culturali sloveni in Italia – Zveza slovenskih kulturnih društev, 2009.

NEGRO ŠIMILJONAWA, Luigia in Sandro Quaglia Guket: *Dila tu-w Reziji: Biside ta-na traku za otroke – Principali mestieri ed attività passati e presenti in Val Resia: Parole su nastro per bambini*. Rezija: »Museo della Gente della Val Resia« – Kulturno društvo »Muzej rezijanski ljudi«. Čedad/Cividale del Friuli: Most, 2011.

* Luigia Negro, turistični tehnik, Zveza slovenskih kulturnih društev. Via Udine, 12–33010 Resia/Rezija (Udine), Italija 12, E-naslov: rozajanskidum@libero.it